

NANNESTAD
KOMMUNE

Til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

E-post: nve@nve.no

Postboks 5091, Majorstua

0301 Oslo

Arkiv: FA-S05

Arkivsak: 23/3661- 1

Saksbehandler: Rein Riise

Dato: 05.09.2023

Anmodning om innkalling av Hurdalssjøen til konsesjonsbehandling.

Nannestad kommune fattet følgende vedtak i kommunestyret den 05.09.2023:

«Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) anmodes om å kalle Hurdalssjøen inn til konsesjonsbehandling, iht. vedlagte brev.»

Anmodning

Vi ber med dette om at Hurdalssjøen kalles inn til konsesjonsbehandling iht. vrl. § 66 tredje ledd for å fastsette vilkår for manøvreringen, slik at alle relevante naturmiljø- og miljøverdier knyttet til bruk og rekreasjon kan vurderes samlet, sett på bakgrunn av dagens kunnskapsnivå og allmenne bruk. Vi ber ikke om at konsesjon skal avslås, men innordne seg dagens rammebetingelser for vannkraft-regulering og ivareta lokale hensyn.

Begrunnelse

For Hurdalssjøen anses *summen* av de svært mange og omfattende miljøverdiene, både av naturkvaliteter og miljømessig bruk, å kunne omtales som «sterke miljømessige hensyn», og tilfredsstiller derfor, etter vårt skjønn, vilkåret for å kalle inn til konsesjonsbehandling. Det er også viktig med en konsesjon som har relevante vilkår for å sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomsten over tid, dvs. at miljøtilstanden ikke skal gå ned en økologisk tilstandsklasse. Det henvises til detaljer videre i dokumentet.

Forventninger til en konsesjonsinnkalling med vilkår

Det forventes at en konsesjonsinnkalling vil medføre:

- At det etableres et formelt regelverk med et manøvreringsreglement som gir tilsynsmyndigheten (NVE) myndighet til å følge opp at reglementet overholdes, dvs. til å gripe inn når HRV, LRV og/eller manøvreringsreglementet eller minstevannføringen ikke følges. Den generelle aktsomhetsplikten (§ 5) i vannressursloven er erfaringsmessig ikke tilstrekkelig.
- Et manøvreringsreglement som dekker hele året, ikke bare deler av året.
- En vannstand lavere enn LRV i en så viktig innsjø som Hurdalssjøen, vil innebære svært uheldig effekt for naturmiljøet. Primært ønskes derfor at LRV i en konsesjon settes lik koten før siste endringen i 1905, dvs. til kote 173,29, dvs. maksimal tillatt reguleringshøyde på 3,0 meter og ikke 3,6 meter. Sekundært at det innføres i vilkårene at det som kutyme ikke skal tappes lengre ned

enn hva den gamle tillatelsen var på, dvs. 0,6 meter høyere enn dagens LRV (som er kote 172,69). Da vil det foreligge en «sikkerhet» i tilfelle tilsiget i den perioden blir lavere enn prognosene tilsier.

- d) At alle miljø- og samfunnshensyn avbalanseres ift. vannkraft, og viktige avbøtende tiltak angis i vilkårene. Herunder også landskapsestetikk og jordbruk, i tillegg til drikkevannskilden, næringslivet, økologi, båtliv og friluftsliv.
- e) Anledning til å fornye vilkår og konsesjon hvert 30. år, i takt med samfunnets endringer og kunnskapsgrunnlag.
- f) Standard naturforvaltningsvilkår.
- g) At videre undersøkelser kan pålegges som vilkår i konsesjonen.
- h) Minstevannføring i Andelva.
- i) Vilkår for nedtappingen når demninger i Andelva skal vedlikeholdes.
- j) Vurdering av å fjerne demningene i Øyangen, Skrukkelisjøen, Store Svartungen, Hersjøen og Steinsjøen. Den gamle demningen i Store Svartungen bør fjernes da utløpsbekken er svært viktig for rekrutteringen inn til sjøen, og demningen ikke har hatt noen samfunnsnytte på mange tiår. De andre demningene vil det være lokal interesse for å bevare, slik at det bør gjøres avveininger for hver enkelt.

Det understrekes at det ikke er reguleringen til vannkraft i seg selv som er konfliktfylt, men den siste 1 – ½ meteren ned mot LRV (alminnelige lavvannføring) og vannstand over HRV, i tillegg til det prinsipielle i at det bør foreligge en konsesjon som regelverket kan knyttes til, og som kan tilpasses andre samfunnsinteresser enn kun vannkraft. Det er ikke gunstig å bygge en regulering i en så viktig innsjø på det som var aktuell samfunnsavveining for over hundre år siden, og at det i tillegg ikke foreligger anledning til å gjøre endringer/tilpasninger til dagens samfunn. En konsesjonsfri regulering av Hurdalssjøen er ikke i takt med tiden.

Hurdalssjøen har for øvrig et stort fritt midtparti (45 %) der Staten har råderett (jf. vrl. § 17), (Fjeldset m.fl. 2002).

Juridisk grunnlag

Formålsparagrafen i vannressursloven (vrl.), som trådte i kraft 01.01.2001, slår fast at loven har til formål; *å sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann*. Den samfunnsmessige forsvarlige bruken av Hurdalssjøen ivaretas ikke godt nok i dag etter vårt skjønn.

For dagens regulering av Hurdalssjøen gjelder regler fastsatt siste gang 27.3.1905 (på bakgrunn av den svenske Kronprinsregentens resolusjon). Den bygget videre på en reguleringstillatelse på 3,0 meter fra 1880-tallet, og tillot ytterligere 0,6 meters senkning av sjøen. Dagens reguleringshøyde på i alt 3,6 meter regnes som konsesjonsfri. Høyeste regulerte vannstand (HRV) er kote 176,29, laveste regulerte vannstand (LRV) er 172,69, målt ved et målepunkt på Sagdammen i sjøens utløp. Naturlig vannstand i Hurdalssjøen er kote 175,64, dvs. sjøen er pt. tillatt demmet opp 0,65 meter og senket 2,95 meter. Bestemmelsen og vurderingene den gangen var basert på helt andre betraktninger enn dagens samfunn bygger på.

Ordlyden i vrl. § 66 er: «Loven gjelder også vassdragstiltak som ble påbegynt før loven trer i kraft (eldre vassdragstiltak)» og «Eldre vassdragstiltak som ikke trengte tillatelse etter tidligere vassdragslovgivning, kan fortsette uten konsesjon etter § 8. Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfelle likevel bestemme i enkeltvedtak at tiltaket må ha konsesjon, og at tiltaket blir ulovlig hvis det ikke sendes søknad innen en fastsatt frist.». Det er setningsleddet: «Vassdragsmyndigheten kan i

særlige tilfelle likevel bestemme i enkeltvedtak at tiltaket må ha konsesjon» som kommunen mener gir en åpning for at eldre tillatelser kan kalles inn til konsesjonsbehandling når særlige tilfeller tilsier det. Nannestad kommune mener at Hurdalssjøen må anses for å være et særlig tilfelle, der foreliggende tillatelse fra 1905 ikke ivaretar allmenne miljøhensyn i tilstrekkelig grad.

Ot.prp.nr.39 (1998-1999) har i sine merknader til § 66 påpekt bl.a.: *«Tredje ledd gjelder vassdragstiltak som var igangsatt før loven trådte i kraft, og som ikke trengte tillatelse etter vassdragsloven av 1940 eller som var igangsatt før 1940. Tredje ledd første punktum bestemmer at de kan fortsette inntil videre uten å søke konsesjon. Men etter annet punktum gis vassdragsmyndigheten adgang til å kreve konsesjonsbehandling for slike tiltak i særlige tilfelle. Det vil kun være aktuelt å kreve konsesjonsbehandling når det foreligger sterke miljømessige hensyn. Det må her foretas en konkret vurdering og konsesjonsbehandling kan bare pålegges ved enkeltvedtak. Ved selve konsesjonsbehandlingen har vassdragsmyndigheten adgang til å nekte konsesjon slik at tiltaket må stanses. At det er tale om etablert virksomhet kan etter omstendighetene være et moment av betydning. I praksis vil derfor en slik konsesjonsbehandling vanligvis resultere i at det gis konsesjon med fastsetting av vilkår. Skulle konsesjon bli avslått, må et eventuelt spørsmål om nedlegging av vassdragsanlegg avgjøres etter reglene i kapittel 7. Innkallingsadgangen gjelder alle typer vassdragstiltak, også alle konsesjonsfrie reguleringer. Ved innkalling av reguleringer kan det bare settes vilkår etter vannressursloven.»*

Miljø- og samfunnsverdier i Hurdalssjøen

- Hurdalsvassdraget er del av verneplan III (1986). Vernevedtaket omfatter alle tilløpselvene som renner ned til Hurdalssjøen på 33 km², men ikke selve Hurdalssjøen (NVE 2009).
- Hurdalselvdeltaet naturreservat berører nordlige deler av sjøen, og verneformålet påvirkes av reguleringen. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem (Lovdata 2022).
- I Hurdalssjøen er det observert flere rødlistede fuglearter, særlig på trekk. Bl.a. lomvi, vipe, makrellterne, hettemåke, fiskemåke, rødtilk, storspove, knekkand (Artsdatabanken).
- I Hurdalssjøen er det observert flere rødlistede plantearter (makrofytter) som påvirkes av vannstandsendringene, bl.a. Nordli evjeblom, korsevjeblom, firling (Artsdatabanken).
- Hurdalssjøen har en egen storørrestamme, med svært stor verdi (Miljødirektoratet 2020). Storørrestbestanden i Hurdalssjøen er nå liten og sårbar (Brabrand 2017). De viktigste gyteelvene er i svært dårlig økologisk tilstand, målt med fisk som kvalitetselement (Vann-Nett).
- Hurdalssjøen har to distinkte morfer av sik, hhv. siksild og grunnsik (Brabrand 2017).
- Følgende 10 fiskearter ble påvist i Hurdalssjøen i 2016 (Brabrand 2017): Ørret, abbor, gjedde, mort, sik, krøkle, hork, steinsmett, niøye og lake. I tillegg er det angitt at harr og laue samt ørekyte og røye også skal ha vært/er i Hurdalssjøen (Huitfeldt-Kaas, 1918), muligens også karuss. Flere av dem er sjeldne i regionen. Blant disse er flere av artene vårgytere, og følsomme for vannstandsendringer på våren/forsommeren.
- Det finnes edelkreps i Hurdalssjøen (rødlistet, Artsdatabanken), og det foretas noe krepsing i regi av rettighetshaverne.
- I tilliggende vassdrag (Gjødingelva, dels Hurdalselva) finnes elvemusling (rødlistet, Artsdatabanken), (Sandaas og Enerud 2010).
- Det er 5 tilrettelagte friluftsbadeplasser, regulert av kommunene som rekreasjons/friluftsområde der Miljørettet helsevern Øvre Romerike løpende kontrollerer badevannskvaliteten (Lima, Meieriodden, Åsanden, Rødvika/Pressand og Andelva v/E6), i tillegg til at det bades en god del andre steder langs sjøen (MHV-Øvre Romerike 2022).

- Det er om lag 1100 fritidsbåter, med flere bryggeanlegg og båtforeninger. I tillegg er det etablert to spesielt tilrettelagte mottaksanlegg for båtseptik, der båter kan legge inntil brygga og tømme septiken (Huvo 2019).
- Hurdalssjøen er populær til fritidsfiske (jf. Hurdalssjøen Fiskeadministrasjon, Øvre Romerike Trollingklubb, Hurdal JFF, Bjerke JFF og Eidsvoll Fiskesamvirke som bl.a. avholder jevnlig fiskekonkurranser på sjøen, turer for barnehager og skoler mm.)
- Hurdalssjøen brukes også til div. annen aktivitet/rekreasjon, som fugletitting, kanopaddling, turgåing, mm.
- I de fire nærmeste kommunene bor det ca. 90.000 innbyggere. I tillegg bruker mange beboere på nedre Romerike Hurdalssjøen til rekreasjonsområde. Regionen har meget høy vekst i innbyggertall, slik at Hurdalssjøens verdi som rekreasjonsområde vil øke svært mye i fremtiden.
- Hurdalssjøen er råvannskilde for vannbehandlingsanlegget som leverer drikkevann til Ullensaker og Gardermoen, og er reservedrikkevannskilde også for andre kommuner.
- Hurdalssjøen er viktig element i næringsutviklingen og drift av Hurdalsjøen Hotell, Haraldvangen, Hurdalsenteret, Haugnesodden Camping, Hurdal Turistsenter, Hurdal Hytteservice m.fl.

Økologisk tilstandsklassifisering i tråd med vannforskriften

I samarbeid mellom Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma (Huvo) og regulanten, Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB), ble Hurdalssjøen i 2016 klassifisert i henhold til vannforskriften, fordi det ikke forelå et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å fastsette økologisk tilstandsklasse. I det arbeidet deltok også Viken fylkeskommune, Statsforvalteren i Oslo og Viken og Vannregionmyndigheten for Glomma. Hurdalssjøen har vannforekomst-ID 002-141-L ([Vann-Nett](#)).

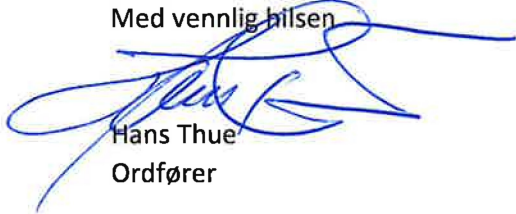
Hovedkonklusjonen var at miljøtilstanden ble satt til «*god økologisk tilstand*», men på grensen til «*moderat økologisk tilstand*». Hurdalssjøen var derfor ikke gjenstand for drøftinger om Sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF), og skal vurderes som en naturlig vannforekomst. Miljømålet er fastsatt av Regjeringen i 2022 (gjennom sentral godkjenning i regi av Klima- og miljødepartementet, i samråd med andre berørte departementer) til å være minst «*god økologisk tilstand*». Formålet med vannforskriften (§ 1) er å: «...sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene.». Kommunen utfordrer ikke på innkalling til konsesjonsbehandling isolert sett for å oppnå miljømålet fastsatt av Regjeringen, men også som et forebyggende tiltak for å sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene, i tillegg til andre hensyn som bør ivaretas. I det ligger både prinsippet om at miljøtilstanden ikke skal gå ned en tilstandsklasse (hvilket er å anse som brudd på vannforskriften) og i tillegg en mest mulig bærekraftig bruk av vannforekomstene samlet, sett i lys av vårt samfunns samlede miljøverdier.

Det er viktig at forvaltningen ikke ser seg «blind» på klassifiseringsresultatet i fra 2016, men gjør en ny samlet faglig vurdering, i lys av dagens kunnskapsgrunnlag. Til klassifiseringen i 2016 er det knyttet flere usikkerhetsfaktorer som anses relevant i saken. Hovedbudskaper er at undersøkelsene viste at miljøstanden i 2016 var på grensen mellom «*god*» og «*moderat*» tilstand, selv om konsulentene valgte å konkludere med «*god økologisk tilstand*», og ikke minst at det foreligger en risiko for at ytre påvirkninger kan redusere miljøtilstanden. Svekket siktedyp i sjøen som følge av økt eutrofiering, økt TOC-innhold og/eller klimaendringer vil kunne innebære at miljøstanden i Hurdalssjøen faller ned til «*moderat*» tilstand, dersom det ikke gjøres endringer i vannstandsreguleringen.

For fisk som kvalitetselement i klassifiseringen, ble det beregnet en n-EQR for WS-FBI (Weighted Stratified Index) 0,60 som veid snitt for alle transekter, noe som ga «*god*» økologisk status, men på

sendes nå anmodningen om å kalle inn Hurdalssjøen med tilhørende oppstrøms-innsjøer og Andelva til konsesjonsbehandling.

Med vennlig hilsen

Hans Thue
Ordfører

Finn-Arild Bystrøm
Virksomhetsleder Samfunnsutvikling og drift

Kilder:

- Artsdatabanken, [lenke](#).
- Brabrand, Å. 2009. Tetthet av ungfisk i Hurdalselva, Gjødingelva og Hegga i 1997-2008. Rapp. Lab. Ferskv.Økol. Innlandsfiske, Universitetet i Oslo, 270, 37 s. ([Lenke](#)).
- Brabrand, Å., Bremnes, T., Pavels, H. og Saltveit, S. J. 2016. Tetthet av ungfisk i Hurdalselva, Gjødingelva og Hegga i 1997-2015. Naturhistorisk museum. Universitetet i Oslo. Rapport nr. 48, 41 s. ([Lenke](#)).
- Brabrand, Å., Museth, J., Dokk, J.G., Rustadbakken, A., Pavels, H. og Saltveit, S. J. 2017. Klassifisering av økologisk tilstand av Hurdalssjøen med fisk som kvalitetselement. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 65, 61 s. ([Lenke](#)).
- Brabrand, Å., Bremnes T., H. Pavels og S. J. Saltveit 2023. Tetthet av ungfisk i Hurdalselva, Gjødingelva og Hegga i Hurdal kommune i 1997-2022. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 115; 38 s + vedlegg. ([Lenke](#)).
- Direktoratgruppen vanddirektivet 2018. Veileder 02:2018. Klassifisering av miljøtilstand i vann. 227 sider. ([Lenke](#)).
- EU-kommisjonen 2022. Sitert fra Vannportalen, 2022. Nyheter. EU-kommisjonen veileder om vannkraft i taksonomien. ([Lenke](#)).
- Fjeldset, Ø., Hegge, O., Johansson, S., Kristensen, B., Romundstad, A. J. og Ødegård, F. E. 2002. Forvaltning av fiske i innsjøer med fritt midtparti. DN-utredning 2002 – 2. ([Lenke](#)).
- Huitfeldt-Kaas, H. 1918. Ferskvandsfiskenes utbredelse og indvandring i Norge med et tillæg om krebsen. Centraltrykkeriet, Kristiania, 106 s + vedlegg.
- Huvo. 2019. Etablering av mottak for båtseptik innen Vannområdet Hurdalsvassdraget/ Vormå (Huvo) samt deler av Glomma. Notat fra Huvo 20 sider. ([Lenke](#), [lenke](#)).
- Lovdata 2006. Forskrift om rammer for vannforvaltningen. ([Lenke](#)).
- Lovdata 2000. Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven). ([Lenke](#)).
- Lovdata 2022. Forskrift om vern av Hurdalselvdeltaet naturreservat, Hurdal kommune, Viken ([lenke](#)).
- MHV-Øvre Romerike. 2022. Miljørettet helsevern – Øvre Romerike. Badevannkvalitet – friluftsbad Øvre Romerike – sommeren 2022. 10 sider. ([Lenke](#)).
- Miljødirektoratet 2023: Naturbase, Hurdalselvdeltaet naturreservat. ([Lenke](#)).
- Miljødirektoratet 2020. Forslag til strategi for bevaring og utvikling av bestandene av storørret. Rapport fra Miljødirektoratet og NINA. M-M-1786, 2020. 50 sider. ([Lenke](#)).
- Mjelde M. 2017. Vannvegetasjon i Hurdalssjøen. Økologisk tilstand 2016. Rapport fra NIVA 7171-2017. 19 sider.
- NVE 2009. 002/1 Hurdalsvassdragene. Informasjon om verneplan III fra 1986. ([Lenke](#)).
- Regjeringen 2022. Kunngjøring av godkjente regionale vannforvaltningsplaner ([lenke](#), [lenke](#)).
- Rørslett, B. 1998. Konsekvensvurderinger i samband med forslag til manøvreringsreglement

vannstand sommeren 2022, og mye ble skrevet i lokalavisa om den uheldige nedtappingen. Det var særlig problematisk med bryggeanlegg og for båtlivet.

Det er bra med det frivillige manøvreringsreglementet at et «manøvreringsbånd» sommerstid er tilpasset brukerinteresser. Det er bra at det frivillige manøvreringsreglementet inkluderer minstevannføring i Andelva.

Det oppleves som svært uheldig at det ikke finnes noe regelverk som er effektivt nok til at tilsynsmyndigheten kan gripe inn i praksis, fordi det mangler en konsesjon å henge regelverket opp i.

Uttalelser og innspill og vedtak ifm. Hurdalssjøen og regional vannforvaltningsplan.

Innkalling til konsesjon ble foreslått som del av Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021, med tilhørende tiltaksprogram. Det ble ikke registrert uenighet om forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet i vannregionutvalget (VRU). I andre gangs høring fremkom det ulike synspunkter knyttet til prioriteringen av Hurdalssjøen i vedlegg 8 om prioritering av vassdragsreguleringer som skal kalles inn til revisjon. NVE mente at Hurdalssjøen skulle tas ut av vedlegget, mens vannområdeutvalget i vannområde Hurdalssjøen/Vorma mente den skulle være med i prioritet 1. Det ble enighet i VRU om at Hurdalssjøen blir stående som prioritet 1 i forvaltningsplanen, men at de ulike synspunktene skulle fremkomme av planen. Forslaget om innkalling til konsesjon av Hurdalssjøen ble avslått i den nasjonale godkjenningen.

I forbindelse med Regional plan for vannforvaltning i Innlandet og Viken vannregion for perioden 2022-2027, med tilhørende tiltaksprogram ble det igjen foreslått at Hurdalssjøen kalles inn til konsesjon. Det ble opprinnelig foreslått som 1. prioritet av Vannregionmyndigheten (VRM) i vedlegg 7 til planen (Vannregionens prioritering av vassdrag påvirket av vannkraft). Senere justert til 2. prioritet i tid. I høringsuttalelsene fra kommunene Eidsvoll, Hurdal, Nannestad og Ullensaker ga de honnør til vannregionmyndigheten for å ha lagt inn oppfølgingstiltakene av Hurdalssjøen (konsesjonsinnkalling) og Store Svartungen (nedlegging av eldre demning) direkte i vedleggene, og dermed støttet forslagene fra kommunene/vannområdene. Hurdalssjøen Fiskeadministrasjon støttet også særskilt innkallingen til konsesjon. Hafslund Eco støttet i sin høringsuttalelse ikke konsesjonsinnkalling.

I sluttbehandlingen av Regionale planer for vannforvaltning 2022-2027 med tilhørende tiltaksprogram og handlingsprogram fattet Viken fylkesting vedtak 15.12.2021, der innkalling til konsesjonsbehandling lå inne som del av vedlegg 7. Det var heller ingen dissens i saken på Vannregionutvalgsmøtet 24.9.2021.

Men det ble stoppet i den nasjonale godkjenningsrunden. Begrunnelsen ble gitt i epost 10.3.2023 fra Klima- og miljødepartementet: «Prioriteringen var angitt som av "lavere prioritet" av vannregionen. GØT er oppnådd. Det framkommer av tilrådingens "vedlegg B" at samlet vurdering av verdi og påvirkning for miljøtemaene fisk og øvrig naturmangfold kom ut i VPS 2 iht. metodikken i rapport 49/2013. Ut fra dette ble vannforekomsten vurdert å ha kost/nytte tilsvarende 2.1-vassdrag i revisjonsrapporten.»

Det er oppfattet slik at en anmodning om konsesjonsinnkalling når som helst kan sendes fra kommunene, og fordi en konsesjonsinnkalling omfatter langt mer enn å oppfylle vannforskriftens krav, kan det være mer hensiktsmessig enn å ta det inn som del av vannforvaltningsplanene. Derfor

Erfaringer med reguleringen

Reguleringen er fra før vassdragsreguleringsloven av 1917. I 1993 ble kraftverkene i Andelva, med tilhørende reguleringsmagasin i Hurdalssjøen og ovenforliggende magasiner overdratt fra Mathiesen Eidsvold Værk (MEV) til Hafslund Nycomed A/S, Hafslund Energi (HE), men etter forkjøpsbestemmelsene i industrikonsesjonsloven fikk Akershus fylkeskommune senere overta Bønsdalen kraftverk (Rørslett 1998). Fylkeskommunen eier fortsatt Bønsdalen kraftverk gjennom Akershus Energi AS. De øvrige elvekraftverkene (Mago A, Mago B, Mago C og Mago D) eies i dag av Hafslund Produksjon og driftes av Hafslund Eco.

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) overtok reguleringsansvaret for Hurdalssjøen i år 2000. Reguleringen omfatter de seks oppstrømsinnsjøene Øyangen, Skrukkelisjøen, Store Svartungen, Høversjøen, Hersjøen og Steinsjøen, samt Hurdalssjøen. Vannkraftproduksjonen skjer i Andelva i Mago B, A, C, Bønsdalen kraftverk, Mago D samt alle kraftverk fra Rånåsfoss til Sarpsborg.

Det er i perioden etter år 2000 at kommunene har fått mange henvendelser på hvordan Hurdalssjøen reguleres, og spesielt de aller siste årene. Før den tiden var det få henvendelser.

Den 5. juni 1996 sendte regulanten (GLB) et brev til NVE om fastsettelse av manøvreringsreglement for Hurdalssjøen. NVE svarte den 12. februar 2015 at det ikke var grunnlag for å gå forvaltningsmessig videre med denne saken (NVE ref. 201106578-5). Bakgrunnen for dette var at reguleringen er konsesjonsfri og et eventuelt manøvreringsreglement da ikke kan knyttes til noen gjeldende vassdragskonsesjon. NVE har dermed heller ikke myndighet til å følge opp at reglementet overholdes i ettertid. Fastsetting av reglement og overholdelse av bestemmelsene i reglementet må derfor baseres på frivillighet fra GLB sin side og må regnes som et privatrettslig spørsmål, står det i brevet. NVE skrev også at dersom GLB ønsket å få fastsatt et formelt manøvreringsreglement bør dette gjøres gjennom en konsesjonssøknad for regulering av Hurdalssjøen.

I 2016 arrangerte GLB et kontaktmøte med brukerinteressene, og foreslo et prøvereglement som skulle praktiseres fram til 2019. I 2020 ble det invitert til et nytt møte med brukerinteressene, og deretter fastsatte Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) et frivillig manøvreringsreglement, der formålet var å komme fram til et omforent manøvreringsreglement. Det ble fastsatt 1.12.2020. Manøvreringsreglementet bygget da på prøvereglementet som ble praktisert i perioden 2017-2020. Kommunene og brukerinteressene ga innspill til regulanten. Noen innspill ble tatt inn i det frivillige manøvreringsreglementet, andre ikke. Det frivillige manøvreringsreglementet har en del gode bestemmelser, men også mangler. Fordi det er privatrettslig uten en konsesjon, kan for øvrig ikke NVE følge opp at reglementet overholdes i ettertid.

Det oppfattes som et problem at man de siste årene tapper helt ned til LRV, der ca. siste halve meteren tørrlegger store arealer i sørenden av sjøen og i nordenden av sjøen. Det erfares å være store problemer med at grensen for HRV overstiges ofte både vår/forsommer og om høsten. F.eks. var vannstanden i Hurdalssjøen 59 cm over HRV den 10.11.22, og sjøen ble regulert med høyere vannstand enn HRV i minst 52 dager (fra 18.10.22-10.12.22). I møtet om frivillig manøvreringsreglement kom det også inn observasjoner om at HRV stadig overstiges på forsommeren, med den følgen at en rekke reir og fugleunger drukner.

Det erfares at dagens manøvreringsreglement ikke angir noen vannstand for perioder av året, noe som har vært konfliktfylt på forsommeren. Særlig fikk kommunen mange henvendelser om lav

grenseverdien mellom «god» og «moderat» (Brabrand 2017). Normalisert EQR WS-FBI ble satt til «moderat» for den grunnere delen av sjøen, innsjøseksjonen Sør, «svært god» for dype områdene i midten og «moderat» for den grunnere delen av sjøen i innsjøseksjonen Nord. Samlet ble den satt til «god». Videre ble det i den klassifiseringen benyttet endringsindeks for fisk (NEFI), som naturlig nok konkluderte med «ingen endring», altså «svært god» målt i fra perioden 1977-79 og til 2016, fordi hovedbelastningen/påvirkningen det ble målt på (vannstandsendringen) i denne perioden var tilnærmet uforandret. Den anses derfor som en ikke-relevant del av klassifiseringen, selv om rapporten har tatt det inn som ledd i sin samlede vurdering. Videre var en av hovedkonklusjonene at årsklassestyrken hos siksild sannsynligvis i enkelte år kan påvirkes av vannstanden i Hurdalssjøen. Det er også grunn til å påpeke at selv om det ble gjort en meget grundig jobb med meget dyktige fagpersoner den gangen, så ble undersøkelsen gjennomført som en del av en utprøving av metoder for overvåking av fiskebestander i store innsjøer, med fokus på den pelagiske delen av innsjøøkosystemet. Dvs. metodikken som ble benyttet var ikke velprøvd og kalibrert den gangen. Det innebærer naturlig nok usikkerheter i tolkningen av resultatene og endelig fastsetting av miljøtilstandsklasse.

Klassifisering ble også gjennomført med vannplanter (makrofytter) som kvalitetselement, basert på vannstandsindeksen (Wlc). Hovedkonklusjonen var også der at sjøen var i «god økologisk tilstand» den gangen (Mjelde 2017). Men også Wlc-indeksen som metode har det vært jobbet videre med etter 2016, rent metodisk. Totalt er det registrert 20 arter i vannvegetasjonen i Hurdalssjøen. Blant hovedkonklusjonene som er relevante for å peke usikkerheter i konklusjonene er: *«Selv om antall arter er som forventet i Hurdalssjøen kan nok mengde av enkelte langskuddsarter være noe påvirket av reguleringen. De to flytebladsplantene hvit nøkkerose og gul nøkkerose finnes stort sett bare i områder hvor det sannsynligvis står vann også når innsjøen er nedtappet. Stivt brasmegras dannet bestander på de fleste undersøkte lokalitetene i Hurdalssjøen, med midlere nedre dybdegrense på 4,2 m. Øvre og nedre dybdegrenser for bestandene bestemmes av hhv. vannstandsvariasjon over året og lysforholdene i innsjøen». «Dersom siktedypet i Hurdalssjøen forverres f.eks. til 3,8-4 m, mens reguleringshøyden beholdes som før, vil man kunne anta at bestandene av stivt brasmegras forsvinner.»*

Det er viktig også å påpeke at undersøkelsen i 2016 benyttet et datasett der vannstanden varierte mindre enn det reguleringsregimet som er observert de siste årene, særlig ift. LRV. Dvs. påvirkningen antas å ha blitt forverret. Det ble den gang heller ikke målt på andre følsomme kvalitetselementer, som bunndyr og edelkreps, pga. lite budsjett.

EU-kommisjonen (2022) har publisert en veiledning om kriteriene i klassifiseringssystemet for bærekraftige økonomiske aktiviteter (taksonomien) for klima, i form av besvarelse av 182 ofte stilte spørsmål (FAQ). Per nå foreligger kun en uoffisiell norsk oversettelse, datert 22.12.2022. Relevant i denne saken er særlig spørsmål nr. 57: *«All vannkraftproduksjon krever en tillatelse/konsesjon med sikte på å oppnå god tilstand eller godt potensial i vannforekomstene, i tråd med definisjonene i vanddirektivet. I tillegg er det angitt i pkt. 2.3 i kriteriene for at vannkraft ikke skal føre til betydelig skade at: "Effektiviteten til disse tiltakene overvåkes i henhold til konsesjonen eller tillatelsen som fastsetter vilkårene for å oppnå god tilstand eller godt potensial i den berørte vannforekomsten.»* Det er ønskelig med en nasjonal avklaring om det betyr at konsesjonsfrie anlegg derfor prinsipielt bør kalles inn for å få en konsesjon/tillatelse, og videre at uten en konsesjon/tillatelse, kan det heller ikke settes vilkår, bl.a. om overvåking og/eller avbøtende tiltak. En slik tolking/presisering vil styrke anmodningen om at Hurdalssjøen bør kalles inn til konsesjon.

- for Hurdalssjøen. Norsk institutt for vannforskning. Rapport O-97244, 35 s. ([Lenke](#)).
- Sandaas og Enerud 2010. Overvåking elvemusling Oslo og Akershus fylker 2010. Rapport fra Naturfaglige konsulenttenester og Fisk- og miljøundersøkelser på oppdrag for Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 21 sider ([lenke](#)).
 - Vann-Nett. Hurdalssjøen, vannlokalitet 002-141-L ([lenke](#)).